

κριτήριο στο διάλεγμα τῆς τοποθεσίας. Πῆραν παντοῦ τίς ὠραιότερες σκοπιές. Ἴσως αὐτό νά εἶναι τόπιό σοφό ξεγέλασμα γιά μᾶς τοὺς ὑστερνούς, πού μέ καλή θέληση τόσο θαυμαστή, ἢ κάποτε κι ἀνυποψίαστα, μπερδεύομε τό κάλλος μιᾶς θρυμματισμένης κολόνας μέ τόν ἥλιο καί τό φεγγάρι πού σέρνεται ἀπάνω της τουλάχιστον τόσο ὠραῖα, ὅσο κι ἡ μαθηματικά τέλεια ἀναλογία της σέρνεται ἀπάνω στό χῶμα. Κάποτε πάλι στό φεγγάρι κι ὁ ἥλιος μπορεῖ νά γίνεται ἐμπόδιο ἀρκετό γιά τοὺς πολλούς ν' ἀναζητήσουν τῆς κολόνας τό κάλλος. Στό τέλος, τό 'να συμπληρώνει τ' ἄλλο, κι οἱ τόποι τοῦτοι παραμένουν θαυμαστοί».

Ὁ κύριος Νικίας λέει: «Δέν εἶναι μόνον τῆς τοποθεσίας ἡ ἐπιτυχία. Ἰδίως τήν ὑπερηφάνεια θέλησα νά τονίσω ὅτι ἀπό ἐνωρίς, εἰς ὅλους, πρέπει νά ἀφυπνίσουμε, γιά τοὺς προγόνους».

«Τά γύρεψα πολλές φορές, τά βρῆκα ὥστόσο λίγες», ὁ πατέρας εἶπε. «Ἀλήθεια ἐκεῖνα τά κάποια σημεῖα τά κοινά, Ἀριστείδη... Ἐξασφάλισες ἐσύ ἔστω τό ὄνομα, τοῦ λέει γελώντας. Δέν ἔχουν ἄλλοι μήτε ἐκεῖνο. Δέν ἔχουνε μηδέ τ' ἀνάστημα...».

Καί ὁ πατέρας μου, εἶναι ἡ ἀλήθεια, εἶναι ἀρκετά κοντός.

«Ἀπό μικρούτσικα κομματάκια εἴμαστε τώρα ὅλοι κατασκευασμένοι. Σάν τά βαγόνια. Θυμᾶσαι, οἱ πρόγονοι, ὅλα, τά φτιάχναν μονοκόμματα. Ὅσο ἦτανε βολετό μονάχα γιά θεούς, τόσο μεγάλα ἐστήνανε μαρμάρινα κομμάτια. Τό ἴδιο καί οἱ ἄνθρωποι. Ἦτανε τότε μονολίθαιοι, ὅσο μπορούσαν νά εἶναι καί οἱ ναοί. Ἐκεῖνα τά κατασκευάσματα στόν τωρινό πολιτισμό μας ἐπαρραμείνανε ἀνεξήγητα. Ὅπως κι οἱ τραγωδίες τους.

»Τώρα καμιά φορά ἂν τύχει, γιατί τυχαίνει πού καταλαβαίνομε τό γραπτό κείμενο, πιό φρόνιμο γιά μᾶς εἶναι νομίζω, νά τό θαυμάζαμε ταπεινά, καί, — θά 'θελα νά πῶ, ἂν δέν ἦταν πιά τώρα πάρα πολύ ἄργά γιά μᾶς, νά προσπαθούσαμε μιά κάποια ἀλλη ἐξήγηση, καί, — ὅλα κεῖνα τά πράγματα νά τά φτάναμε. Ἀπό τήν ὥρα πού 'γινε οἰκογενειακή ὑπόθεση ἐκείνη ἡ ἱστορία... ξενοιάσαμε νομίζω.

»Τά γύρεψα βλέπεις πολλές, καί τότε εἶναι πού τά βρήκα ἐδῶ ἐκεῖ λίγες φορές ἐκεῖνα τά σημάδια. Ἀκουσες, ἔτυχε, Ἀριστείδη τό μοιρολόι; Τοῦ χωριοῦ; Ἴσως, στής τραγικά πειθαρχημένης φρόνησης τό νόημα καί στό ρυθμό, ἴσως δέν εἶναι ἄλλο τίποτα, ἀπ' τό χορό τῶν ἀρχαίων γερόντων. Καί ἡ χαρά, Ἀριστείδη;... ὀλάκερου χωριοῦ λιτή χαρά ὁμαδική, νά πέφτει ἀπό τόν οὐρανό μέ τή βροχή ἡ μέ γέννες περισσιες... Φουντωμένο τό ἁλώνι στήν ἐποχή τοῦ ἁλωνιστῆ... Αὐλή ψαράδικου σπιτιοῦ ξεσκέπαστη νά συμμαζεῦει κάθε βράδι τά ἄστρα καί τίς κουδέντες ζεστές ζεστές, ὅπως ἐγύρισαν ἀπ' τό πέλαγος... Δυό παιδάκια μικρά, τό ἓνα ἐμπρός τό ἄλλο ὀπίσω, δέν καλοφαίνονται ἀπ' τή γῆ, μ' ἓνα σταμνί τό ἓνα ἐμπρός, ἓνα ραβδί τό ἄλλο ὀπίσω, ἓνα ριχτό πουκάμισο ἀπ' τό λαιμό ὥς τά νύχια, ἀνηφόριζαν τόν ἀνήφορο, καί κλαῖνε πότε πότε, ἴσως... — κουράστηκαν.

»Ἐκεῖνες ἦταν οἱ λίγες φορές καί μαζί κάποιες ἄλλες, ὅποταν ἔνιωσα τίς ἀλυσίδες τῶν... προγόνων. Ἐσυνηθίσαμε ἀπ' ἄλλου νά τίς γυρεύομε καί νά νομίζομε ὅτι βρέθηκαν. Κι ὥστόσο ἐκεῖνες βρίσκονται... πέρα. Τά παιδιά τώρα... ἐτοῦτα ὅλα, δέν τά καταδέχονται. Μήτε τά ξέρουν. Οἱ νέες γενεές λοιπόν», σκύβει ὁ πατέρας καί λέει σιγά σιγά

στοῦ κυρίου Νικία τό ἀφτί, «ὥς ἔρχονται καὶ θά-
πουνε ἐρείπια. Τό φεγγάρι κι ὁ ἥλιος, εἶπαμα, εἶπαμα
εὐκόλα πράματα. Ἡ ζωντανή παρὰδοση, — ἔργα
κάμποσες δυσκολίες. Τῆς χρειάζονται ἀξιοπρέπειες, — ἔργα
ποies, κάποιας λογῆς ἀξιοπρέπειες... πολλὰ κα-
σκολα πράματα. Νά τό 'λεγα ἀρκετὴ ἀφορμὴ γιὰ νά
μὴν τὴν καταδεχόμαστε; Νομίζω ἀνίδεοι, ὅλοι μαζί,
ἐτοιμάζομε φουσκωμένα λατάρια».

Τριγύρω, μέσ στά βράχια, ὄγῃκαν πολλὰ καπνί-
ρια στήν ἀκρογιαλιά. Βρέθηκε ὕστερα ἓνας σπηλιάς
μαυρομάνικος, καί τὰ τσακώνομε. Ἐχουν κάπ-
δαγκάνες πολὺ φοβερές, θέλει μεγάλη λέει προ-
σοχή, καί νά τὰ πιάνομε ἀπὸ πίσω.

«Γυαλίζει τό χρυσάφι στή μεγάλη ἀγορά, καί τὰ
σώματα, σάν τό χρυσάφι, ἀπὸ τό λάδι μπορεῖ, ἢ μέ
τό πολὺ λιοπύρι. — Τόσο ἡ λευκὴ σάρκα. Πανσιώ-
πος, ἔμπορος ἐκ Συρίας, στ' ἀπάνω μαγαζί, ἔχει
λευκότερες. Ναί, ἡ ἀγορά ἐδῶ εἶναι περίφημη. Δέν
φεύγεις δυσανεστημένος. Ἄν δέν εὐρέθη πολὺ ση-
μαντικὴ ἢ κόρη, ἀγόρασες βραχιόλια. Κι ἐμεῖς τὰ-
χατες, μέ εὐκολία, χρήμα δέν κάνομε τό ρετσινά-
λαδο, τὰ ὠραῖα στήθια, καί τό πνεῦμα; καί...

»Ναί, ὅταν γεμίσει τό καλαθάκι, νά μᾶς φωνά-
ξετε νά φᾶμε ὅλοι μαζί τούς ἀχινούς. Οἱ μαῦροι εἶ-
ναι οἱ καλοί. Οἱ ξανθοὶ λέγονται ἐδραῖοι καί δέν
ἔχουν κουλούρα, μὴν τούς μαζεῦετε ἄδικα».

Τό βράδι ἐπιστρέψαμε ἀρκετὰ κουρασμένοι. Γυ-
ρίσαμε ἀποδῶ, τρέξαμε ἀποκεῖ. Τό ὕπαιθρο καί τὰ
θαλασσινὰ εἶναι ἀρκετὰ βαριά. Δειπνήσαμε μέ
χόρτα, κι ἐσηκωθήκαμε τ' ἄλλο πρωὶ πολὺ νωρίς.
Ἐπειδὴ φεύγει πιά ὁ κύριος Νικίας.

«Ὁ Θεὸς μαζί σου!...». Κουκουλωμένη ἡ κεφαλὴ
τῆς μαῦρο μαντίλι πολὺ κρουστό, — μάνα του εἶναι

«...σάουρα, — «καί καλή σιγάτα ὁ Θεὸς μαζί θένει»,
 «Ἀριστείδη, νά σοῦ συστήσω τό ξενοτεῖ Τάβρα, θά
 ταξιδεύετε μαζί, — Ὡρα καλή, ὁ Θεὸς μαζί θένει καί
 καλές οἱ ἀντάμωσες!»,
 Καί τό καρᾶδι μᾶς ἐγύρισε τήν πλάτη.

«Ἦρθε ὁ Ἀριστείδης, κι ἔφυγε. Τώρα, θέν περι-
 μένομε πιά τίποτ' ἄλλο. Λές ἕνας συγγενής ποῦ εἶ-
 χаме στὰ Κύθηρα ν' ἀποφασίσει ἐφέτος νά ταξιδέ-
 ψει; Μοῦ φαίνεται δύσκολο τό ταξίδι, καί νά προ-
 λάβει ὁ χειμῶνας, δέ θά 'ρθεῖ σίγουρα ἐφέτος. Ἔχε
 ὑπομονή. Ἐμεῖς θά 'χομε τώρα λίγη ὑπομονή, θες...
 — ὥσπου νά θέλουν τά μελίτσια τρύγημα. Καί θ'
 ἀνεδοῦμε τότε μαζί στό χτήμα. Ξαναπιάσε τό κέν-
 τημά σου».

Καί τώρα, ὅταν μείναμε πάλι μονάχοι, ὁ πατέρας
 ξανάγινε ἐκεῖνο τό φοβισμένο μικρό παιδί, ποῦ
 ἦταν πάντα, — πρίν ἀπό τοῦ κυρίου Νικία τόν ἐρ-
 χομό. Κι ὅταν ἐγώ ξανάπιασα πάλι τό κέντημά μου
 τώρα, εἶχα κάτι χέρια σφιγμένα σά νά βαστοῦσαν
 γιά πολύν καιρό ἕνα πράμα βαρύ, τόσο πολύ μου-
 διασμένα. Μπελαλίδικο σκέδιο ἐτοῦτος ὁ κανθάς.
 Τό 'να μπαίνει μέσ στ' ἄλλο, καί κανένα δέν ἔχει
 χωριστό τελειωμό. Νά κάθεσαι νά περιμένεις νά
 'ρθεῖ ἡ τελευταία κεντιά, γιά νά φανεῖ τό τέλος μέ
 κάποιο τρόπο. Δέν τ' ἄρχιζα, ἂν ἤξερα, τέτοιο
 μπερδεμένο πράμα.

«Κέντα, παιδάκι μου», ὑπομονετικά. «Κέντα σή-
 μερα, εἶναι Τετράδη. Κέντα τήν ἄλλη, τήν ἄλλη
 ἀκόμα. Ὡς νά 'ρθεῖ ὁ Σαββάτος. Καί τό Σαβδάτο